

שיעורי הגר"א עוזר שליט"א

בענין:

הוצאה
ב ש ב ת

- קמ"ז -

נמסר בליל שי"ק בשלח ה'תשי"ע

נכתב בידי הרב יוסף בן ארזה שליט"א

בשבת קודש פרשת משפטים יחל השיעור בשעה 9:15 בערב ויהיה בענין 'ציאת העבד לחירות בשן ועין'. החל משבת הבאה, פ' תרומה יעבור השיעור לאחה"צ, לשעה 3:45

המארגנים

לקבלת השיעורים באימייל יש לכתוב בקשה לכתובת:

timnal@zahav.co.il

הוצאה מרשות לרשות והעברת ד' אמות ברשות הרבים

אלא שיש להקשות מדברי הרמב"ם במקום אחר (שבת יב, ח) שהביא מקור למלאכת הוצאה מדכתיב 'איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא' הא למדת שההבאה 'מלאכה' קורא אותה. וקשה אמאי לא הביא קרא ד'אל יצא איש ממקומו' כמו שכתב בהל' שגגות.

והנה מקור דברי הרמב"ם הוא הגמרא בפרק הזורק (שבת צו:), וכבר הקשו התוס' והראשונים בכ"מ (שם ב. שבועות ב עירובין יז: פסחים פה:;) למה לי הך קרא והלא נפקא לן מ'אל יצא איש ממקומו'. ועוד הקשו התוס' ל"ל כלל קרא להוצאה תיפול' שהיתה במשכן וכשאר מלאכות שאינן כתובות בתורה אלא ילפינן דכל דהוה במשכן חשיבא מלאכה. ותירצו התוס' דהוצאה מלאכה גרועה היא הלכך לולא קרא לא הוה אסרינן. וכפי שמבואר באו"ז (פב) בשם ר"ת שבמלאכה זו אין שינוי בחפץ כבשאר מלאכות, דמעיקרא חפץ והשתא חפץ. וכיון שכן, אמרו התוס' דבעי קרא לכל אופן ואופן של הוצאה, הוצאה דעני והוצאה דבעה"ב. והרמב"ן (בשבת ב שבועות ב) מיאן בתירוץ זה, דמה לי אם מוציא אל מקום שעומד שם או מוציא ממנו והלאה, היינו הך. ועל כן תירץ הרמב"ן דפלוגתא הסוגיות היא במקור האיסור.

אכן ברמב"ם לא יתכנו שני התירוצים; תירוץ התוס' לא יתכן שהרי הרמב"ם לא הזכיר בספרו כלל חלוקה בין הוצאה דעני להוצאה לבעה"ב, ומשמע דס"ל כדעת הרמב"ן דמלאכה אחת היא ממש וא"כ בודאי אין צריך תרי קראי לכל אחד מהאופנים. ותירוץ הרמב"ן דמאן דיליף מהא לא יליף מהא, ג"כ לא שייך ברמב"ם שהביא לתרווייהו.

והמחזור בזה, בהקדם דקדוק לשון הרמב"ם כשמתחיל לבאר (בפי"ב ה"ח) דיני הוצאה, פתח 'הוצאה והכנסה מרשות לרשות מלאכה מאבות מלאכות היא', ולא ביאר כזאת בשאר כל המלאכות, והלא דבר הוא. וכן בהמשך אותה הלכה כתב: 'הא למדת שההבאה מלאכה קורא אותה'. וכבר עמד המ"מ בדקדוק זה האחרון, והביא מהרשב"א (בשבת צו) שהוכיח דאזיל הרמב"ם כגורסת רב האי גאון ור"ח וכפירושים (עתוס' וראשונים שם) שהגמרא בעי קרא רק לענין זה שההוצאה 'מלאכה' היא אבל לא לענין עיקר איסורה, שהרי באמת קרא זה ד'לא יביאו עוד מלאכה' בחול נאמר ולא בשבת, ולא שמעינן מיניה אלא שהכתוב קראו מלאכה. והרי הם הם דברי הרמב"ם בסופם, ללמוד שההוצאה מלאכה היא.

ואמנם הרמב"ן הביא שיש מתרצים כפילות המקראות בדרך נוספת: עיקר איסור הוצאה נלמד מ'אל יצא' שהוא האיסור המפורש בתורה להוציא מרשות לרשות בשבת, אבל לא ידעינן משם שהיא אב מלאכה בסקילה ובכרת וחטאת אלא לאו גרידא, ורק מ'אל יעשו עוד מלאכה' שמעינן שהיא מלאכה כשאר מלאכות [וממקרא זה לבד הו"א דוקא משא גדול חשיבא מלאכה, ואילו מ'אל יצא' שמענו אפילו בכגורגרת]. וא"כ הרי נתיישבו דברי הרמב"ם כמין חומר; בהלכות שגגות מביא את המקור המפורש לאיסור הוצאה, מ'אל יצא איש' אבל בהלכות שבת בא לבאר שההוצאה 'מלאכה' היא, דלא תימא לאו בעלמא היא מ'אל יצא איש', שהרי אין בה שינוי בחפץ עצמו כשאר מלאכות וכנ"ל [וגם

ב ושמא י"ל דהרמב"ם לשיטתו (בהל' שגגות שם) שב"ד שהורו לבטל אחת משאר מלאכות מלבד הוצאה והבערה חייבים, דעקירת מקצת הגוף היא, א"כ דוקא משום הך קרא ד'אל יצא איש' אין ב"ד חייבים על הוראתם בהוצאה דהוי עוקר כל הגוף, אבל אם משום 'איש ואשה וגו'" לא חשיב עוקר כל הגוף [ומצינו א"כ צריכותא נוספת בקרא ד'אל יצא איש']. ואף דהצדוקים מודים דאסור להוציא מקרא דירמיה, שמא י"ל שרק דבר המפורש בתורה חשיב עקירת כל הגוף, כפי שיש לדייק קצת בלשון הרמב"ם שם שהכל תלוי אם הדבר מפורש בתורה אם לאו ולא בהודאת הצדוקים בפועל.

א 'ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי'. רש"י על אתר מפרש הפסוק כולו לענין איסור תחומין; 'שבו איש תחתיו' - מכאן סמכו חכמים ד' אמות ליוצא חוץ לתחום, שלש לגופו ואחת לפישוט ידיים ורגלים. 'אל יצא וגו'' - אלו אלפים אמה של תחום שבת. ולא במפורש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים, ועיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר. עד כאן לשונו. מקור דבריו בסוגיות הגמרא בעירובין, דאמרינן (בדף מח.) הני ד' אמות היכא כתיבא, כדתיבא 'שבו איש תחתיו' - כתחתיו, גופו שלש אמות ואמה כדי לפשט ידיו ורגליו וכו'. ומפורש ברש"י שם דמירי במי שיצא חוץ לתחום. ולהלן שם (נא.) הני אלפים אמה היכן כתיבן דתניא 'שבו איש תחתיו' אלו ארבע אמות. אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה וכו'. [לרע"ק דרשה גמורה היא דס"ל תחומין דאוריתא, ואולם קיי"ל לדעת רוב הפוסקים דאינן אלא מדרבנן ולא דרשה גמורה היא וכמוש"כ רש"י. ודעת הרי"ף והרמב"ם שתחום י"ב מיל דאוריתא].

אולם נראה שהרמב"ם דרך אחרת עמו, שכתב בהלכות שגגות (יד, ב), בית דין שהורו הטר בדברים המפורשים ומבוארים בתורה לאיסור, כגון שאמרו מותר להוציא מרשות לרשות בשבת - אינם מביאים פר על הוראתם, אבל אם טעו והורו ואמרו מוציא מרשות לרשות הוא שחייב שנאמר 'אל יצא איש ממקומו' אבל הזורק או המושיט מותר - חייבים. הרי מפרש פשט הפסוק על הוצאת חפץ מרשות לרשות ולא על תחומין כפרש"י. ומקורו בגמרא ריש הוריות (ד.) כפי הגירסה המובאת בתוס' עירובין (יז:; דהוצאה כתובה בתורה ב'אל יצא איש' [ולא כגירסה שלפנינו שהובא קרא דירמיה].

ובגמרא בעירובין (יז:;) אמרו בתחילה דקרא ד'אל יצא איש' במלאכת הוצאה כתיב, ודחה רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב, ופרש"י דאין כאן לשון הוצאת משוי. והתוס' הקשו מכמה מקומות בש"ס דמשמע דהאי קרא בהוצאה מיירי, ופירשו שכוונת הגמרא לומר דמירי קרא גם בהוצאה וגם בתחומין, דפשטיה דקרא שלא לצאת מהבית עם הכלים כדי ללקט המן והיינו איסור הוצאה מרשות לרשות, אלא מדכתיב 'אל יצא' ולא 'אל יוציא' דרשינן נמי לענין תחומין. הרי שפרש"י במסקנת הסוגיא מתאים לשיטתו בפירוש הסוגיות הנ"ל (בדף מח ובדף נא) ובפירוש החומש (וכן בסוכה כה.), דקרא נדרש על תחומין ולא על הוצאה. ואילו הרמב"ם מפרש כהתוס' עפ"י גירסתו בגמרא הוריות דקרא מיירי בהוצאה כפשטיה, וגם נדרש על תחומין, מדכתיב 'אל יצא' ולא 'אל יוציא', וכמו שהביא הרמב"ם (שבת כז, א) שהיוצא חוץ לתחום י"ב מיל בשבת לוקה מהאי קרא ד'אל יצא איש ממקומו'.^א

א לכאורה היה נראה מכך שיציאה חוץ לתחום נמנה להרמב"ם כלאו מ'אל יצא' (שכא) ולוקה עליו, משא"כ הוצאה מר"ל אינה נמנית בלאו ד'אל יצא' אלא נכללת בכלל מלאכות, מזה משמע דעיקר קרא בתחומין כתיב אלא שנדרש גם על הוצאה, שהרי הרמב"ם מונה רק המפורש בתורה. [ומה שהביא בהלכות שגגות קרא ד'אל יצא' כמקור מפורש לאיסור י"ל שזהו רק כלפי דרשת הב"ד הטועים דדרשי מהאי קרא שרק הוצאה אסורה אבל הושהו וזריקה מותרת. והא דב"ד שהתירו הוצאה פטורים, י"ל משום דהצדוקים מודים בו מקרא דירמיה]. אך יש לדחות דלעולם פשט הכתוב מיירי בהוצאה ואעפ"י שיש הרמב"ם להחשיב כגון זה את הלאו לפי הדרש, וכמו ב'לא תבערו אש', פשט הכתוב מדבר בכל הבערת אש אבל הרמב"ם מנה הלאו כפי הדרש שלא ימיתו ב"ד בשבת, מאחר ועל משמעות הפשט ליכא מלקות וגם נכלל בשאר מלאכות, וק"נ א"ל יצא איש' אינו נמנה אלא לענין תחומין שהוא הדרש. וכיו"ב מצינו לענין לא יחל דברו' דכתיב בהדיא בההוא קרא נדר או שבועה לאסור איסור, ואעפ"י כמבואר ברמב"ם (שבועות א, ג ובכס"מ מהריב"ש) שאין לוקין על לאו זה בשבועות מאחר וכבר שמענו בהן אזהרה אחרת, וגם במנין המצוות (בסמ"צ ובפתיחת ה'ל' נדרים ושבועות) לא הכליל בלאו זה אלא הנדרים ולא השבועות. [כיו"ב י"ל לפי מה שכתב הרדב"ן בהקדמה להל' שבועות שכל הנשבע לשקר עובר גם בלא תשא את שם ה' לשוא, שהרי נשא לשוא, ואעפ"י אין לאו זה נמנה אלא על שבועות שראו וגם אין לוקין בשבועת שקר משום לאו זה, מאחר ויש בו אזהרה נפרדת].

האיסור והעברה, לא מיירי בזה כלל - ועל זה כתב הרמב"ם בהט"ו שמקור האיסור נלמד מ'שבו איש תחתיו' שהרי לשיטתו הפסוק כולו מיירי בהוצאה וכנ"ל.

הרי תורצו סתירות דברי הרמב"ם באופן אחד ממש, הן לענין לאו ד'אל יצא' הן לענין 'שבו איש תחתיו'.

ב) אלא שממוצא הדברים יש לעמוד על שיטת הרמב"ם בסברא, וכבר תמה על כך האור-גדול שם: בשלמא לרש"י דהסוגיא בעירובין מיירי בד' אמות של תחומין, מובן מדוע מודדים באמה ידיה, כי קניית המקום והתחום תלוי בגוף האדם, ושפיר מתפרש 'שבו איש תחתיו' בד' אמות של כל איש לפי מידת גופו, אבל להרמב"ם שמפרש כל הקרא וכל הסוגיא לענין הוצאה והעברת חפצים, תימא מה סברא היא למדוד העברת החפץ ד' אמות לפי מידת גדלו של האדם, והלא בטלטול החפץ לבדו עסקינן.

וכרי לבאר שיטת הרמב"ם יש להעמיק בשיטתו בגדר איסור העברת ד' אמות ברשות הרבים ובהוצאה מרשות לרשות. הנה אמר רבי אבין (בכתובות לא.) הזורק חץ [בשבת] מתחילת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור - שעקירה צורך הנחה [ונפטר משום קם ליה בדרכה מיניה, דחשבינן לחיוב המיתה והממון כבאין כאחת]. וכן פסק הרמב"ם (גניבה ג,ב). והקשה השער-המלך (שם) ממה שפסק הרמב"ם (שם ה"ה) בגנב שור או שה ומכרו בשבת על ידי שזרקו מרשות הרבים לחצר הלוקח שהוא רשות היחיד דפטור מתשלומי ד' וה' דוקא בכגון שלא הקנה לו עד שתנוח בחצר הלוקח, שנמצא כשהוציא מרשות לרשות איסור שבת ומכירה באין כאחת. והיא סוגית הגמרא בב"ק (ע): דלרבנן דלא אמרינן 'קלוטה כמי שהונחה דמיא', כשזרק הגנב את הגניבה לחצר הקונה לא נפטר מתשלומי דו"ה כי המכירה חלה כשמגיע החפץ לחצר ואילו לענין שבת לא מחייב עד דמטיא לארעא, וכבר הקשו התוס' ממירא דר' אבין דעקירה צורך הנחה ואמרינן קלב"מ ככהאי גוונא. ותיצרו דפלוגתא דאמוראי היא, ע"ש. וא"כ קשה על הרמב"ם שנקט שתי המימרות יחדיו.

ואמר הגר"ח (בסנסיל) לחלק בין מעביר ד' אמות דאיירי ביה ר' אבין, למוציא מרשות לרשות דהסוגיא דב"ק, שבמעביר ד' אמות כל חלק וחלק מההעברה הוא מגורמי החיוב שהרי החיוב הוא על העברת החפץ, על כן כיון שעקירה צורך הנחה ורואים את המעשה כולו כיחידה אחת, הרי יש כאן חיוב מיתה עם חיוב ממון ביחד כי הנזק נעשה תוך כדי הליכת החפץ שהיא מגורמי החיוב מיתה, משא"כ בהוצאה מרשות לרשות גורמי החיוב הם רק מה שנכלל ב'הוצאה', כלומר העקירה מרשות זו והנחה ברשות האחרת, [וכן רגע החלפת הרשות (כ"ה בגניזת הגר"ח)], ואילו כל שאר מהלך החפץ אינו מגורמי החיוב, הלכך בשעת חלות המכירה לא היה מעשה מחייב של מיתה רק אם אומר לא תקנה עד שתנוח. [וכבר האריכו רבותינו האחרונים בעיקר המחייב במלאכת הוצאה - ע' אבני נזר או"ח רמה, אפיק"י ח"ב סי' ד ענף ח וסי' לו, תוצאות חיים בכ"מ. וכאמור הגר"ח יצא לחלק בזה בין מוציא מרשות לרשות למעביר ד"א ברה"ד].

ובאבן האזל (הל' גניבה שם) העיר על דברי רבו הגר"ח ממה שכתב בעל המאור (בשבת צו) שמעביר ד' אמות ברה"ד תולדה דהוצאה היא לפי שד' אמות של אדם בכל מקום קונות לו וכרשותו דמיין, וכשמוציא חוצה להן בזורק או במעביר כמוציא מרשות היחיד לרה"ד דמי. והביאו דבריו הרמב"ן ושאר ראשונים במשנה (שם עג) שנקטה באבות מלאכות המוציא מרשות לרשות ולא העברה, כי העברת ד"א ברה"ד תולדת הוצאה היא מהטעם האמור. וגם הרמב"ם (יב,ח) כתב כדברים האלו 'וכן למדו מפי השמועה שהמעביר ברה"ד מתחלת ארבע לסוף ארבע הרי הוא כמוציא מרשות לרשות וחייב'. כוונתו לסברת בעה"מ [ומתאים היטב להנ"ל שבהלכה זו מבאר שהמוציא והמעביר נכללות ב'מלאכה', וזהו שמבאר דהמעביר נמי כמוציא הלכך בכלל אותה מלאכת הוצאה הוא]. וסיוע גדול לסברא זו, מדאמרינן (בעירובין נא.) דד' אמות שאמרו הן ואלכסונן, כלומר שיש כאן שטח

באותה שעה שנצטוו על המן אכתי לא נאמר להדיא איסור מלאכה]. והרי הם הם דברי הרמב"ם בראש דבריו שאף הוצאה מלאכה היא כשאר מלאכות, והרי נתבאר לנו הטעם שרק בהוצאה הוצרך הרמב"ם להדגיש זאת שהיא 'מלאכה'.

וכמה נפקותות בדבר: לענין הוצאה ביום טוב, דפליגי אמוראי (ע' ביצה יב.) אם יש ביו"ט איסור הוצאה. וטעמה של הדעה המתרת פירש בתורא"ש (ריש שבת) מפני שההוצאה אינה חשובה מלאכה וביו"ט כתיב לא תעשה מלאכה. ואמנם להלכה פסק הרמב"ם ויש"פ שיש איסור הוצאה ביו"ט מדאורייתא [בגוונא דליכא 'מתוך', וכגון לצורך נכרי או ליום חול] משום שהיא 'מלאכה' כאמור. וכן נפ"מ לענין שביתת בהמתו בהוצאה, שיש שחדשו לומר (ע' פסקי ריא"ז שבת פכ"ד א, ח ופני יהושע שם נא, וע' בדבריו שם פז:) שאין איסור שביתת בהמתו בהוצאה מרשות לרשות. והיינו מפני שאינה חשובה מלאכה כשאר מלאכות אלא כאיסור מיוחד הנאסר על האדם (כ"מ טעם זה במאירי בע"ז טו. ד"ה אף הוצאת; פסקי הרי"ד שבת שם), וכמו שמובא במג"א (סוסי"י שה) מהגה"מ שאין איסור שביתת בהמתו בתחומין מפני שאינה מלאכה. אכן סתימת הראשונים אין במשמע כן, כי אף ההוצאה מכלל המלאכות היא לגמרי (וכן הסיק המאירי שם להדיא, וכ"מ בשאר ראשונים שם, וכן נקט התור"ד וש"ר בשבת קנג. וכ"מ ברמב"ם שבת כ,א-ד). ועוד נפ"מ כמה שהיא 'מלאכה' לענין שיש בה איסור דמחמר אחר בהמתו (שבת קנג:), שאילו לא היתה 'מלאכה' אלא איסור גרידא, לא היה בזה איסור מחמר וכמוש"כ המנ"ח (בסוף מוסף השבת. וע' שבת קנ: היתה הבהמה חוץ לתחום קורא לה והיא באה) לענין איסור תחומין דאין בזה דין מחמר.

ולפי המהלך האמור יש לתרץ עוד סתירה בדברי הרמב"ם, דהנה כתב (בפי"ב הט"ו) מפי הקבלה אמרו שזה שנאמר בתורה 'שבו איש תחתיו' - שלא יטלטל חוץ למרובע זה. ומקור דבריו בסוגיא בעירובין (מוח) הנ"ל. דאמרינן 'מחלוקת להלך אבל לטלטל דברי הכל ד' אמות אין טפי לו. והני ד' אמות היכא כתיבא כדתניא שבו איש תחתיו וכו'.' ופירש הרמב"ם כל הסוגיא אודות איסור העברת ד' אמות ברה"ד, דלא כרש"י שפירשה על היוצא חוץ לתחום. וכן במאי דאמרינן שם ארבע אמות שאמרו באמה ידיה יהיבין ליה, ובעוג מלך הבשן נותנים לו ד' אמות גדולות [משא"כ בננס באבריו אזלינן בתר אמות קבועות של תורה], רש"י מפרש לענין היוצא חוץ לתחום והרמב"ם מפרש לענין העברת ד' אמות ברה"ד, וכאמור לעיל דפליגי בפירוש הפסוק 'שבו איש תחתיו' אי בהוצאה מיירי או בתחומין.

והקשה האור-גדול (עירובין רפ"ד) מדברי הרמב"ם לעיל (בה"ח) 'וכן למדו מפי השמועה שהמעביר ברה"ד מתחלת ארבע לסוף ארבע הרי הוא כמוציא מרשות לרשות וחייב'. ומקורו בסוגיא בשבת (צו:): דשקיל וטרי על מקור איסור הוצאה, ופרין מעביר ד' אמות ברה"ד מנלן דמחייב - אלא כל ד"א ברה"ד גמרא גמירי לה. וא"כ כיצד יתיישבו שתי ההלכות יחדיו, דהכא מייתי לה מקרא ד'שבו איש תחתיו' והכא מהלכה.

אך להאמור ניחא היטב, שהרי תחילת אותה הלכה שכתב הרמב"ם שההעברה נלמדה מפי השמועה, היא מה שכתב שההוצאה בכלל 'מלאכה' היא כדכתיב 'איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה', והרי נתבאר שאין המדובר כאן על עיקר האיסור של הוצאה אלא על היכללותה בשם 'מלאכה'. וא"כ אף סוף דבריו גבי מעביר ודאי בנידון זה מיירי, לומר דהעברה בכלל מלאכת הוצאה - אשר על כן אין שייך ללמוד זאת מ'שבו איש תחתיו' דמהתם לא ידעינן שהיא בגדר מלאכה, ועל זאת כתב הרמב"ם דמפי השמועה למדו שהמעביר מתחילת ד' לסוף ד' כמוציא מרשות לרשות, כלומר שגם העברה בכלל אותה מלאכה. והרי הלכה זו כולה היא הסוגיא בדף צו שפירשה הרשב"א אליבא דהרמב"ם דהנידון בה על המקור דההוצאה נכללת ב'מלאכה', ועל זה מסיק הגמרא דהעברה גמרא גמירי לה. מה שאין כן לענין עצם

וחזו"א סב,יט]. ונראה בדעת המאירי שבהעברת ד' אמות ברה"ר מעשה ההעברה הוא עיקר המחייב ואילו העקירה וההנחה אינן אלא תנאי בחיוב, שלכך יש מקום לחדש דסגי בעקירה והנחה ברה"י מפני שאינן עיקר הדבר. וזהו כהנחת הגר"ח שעיקר המחייב בהעברה הוא העברה כמשמעה, ואילו העקירה וההנחה אינן אלא תנאי לחיוב.

ובכמו כן יש שרצו לפרש בדעת רש"י בסוכה שם שאפילו אם העקירה היתה בכרמלית חייב משום מעביר ד' אמות ברה"ר (ע' אפיק"י שם). ובספר יום תרועה (ר"ה כט) חידש עוד בדעת רש"י שחייב משום מעביר אף אם בשעת העקירה לא היה בדעתו להעביר ד"א, שלא כבמוציא מרשות לרשות שמפורש בגמרא (שבת ה:): שאינו חייב אלא אם בשעת העקירה דעתו היתה להוציא. וכל זה מהוה הוכחה לסברת הגר"ח בהעברה שאני שעיקר המחייב בה הוא 'ההעברה' כמשמעה, ואילו העקירה וההנחה אינן אלא תנאי לחיוב.²

ואזיל עוד המאירי לטעמיה כסברת הגר"ח בדבריו בשבת (ג) שלחכמים הסוברים שיש ידיעה לחצי שיעור (שבת קה), כגון שכתב אות אחת בשגגה ונודע לו ושוב נעלם וכתב אות אחרת פטור, הוא הדין במעביר ד' אמות ונודע לו אחר שתי אמות שיש ידיעה בחצי שיעור, אבל אם עקר ברה"י ונודע לו לאחר מכן ושוב שגג והניח ברשות הרבים - אין זו ידיעה 'חצי שיעור' אלא 'חצי מלאכה' ואינה חשובה ידיעה. הרי משמע שההעברה וההוצאה חלוקות ביסוד גדר המחייב שבהן, שבהעברה עיקר המחייב הוא עצם העברת החפץ ברה"ר הלכך כל חלק וחלק מההעברה חשיב 'חצי שיעור' וידיעתו פוטרת מקרבן, לא כן בהוצאה, המחייב הוא 'ההוצאה' ועל כן עיקר צורת המלאכה נעשה בהנחה ברשות האחרת שאז נחשב החפץ שיצא מרשותו הקודמת, הלכך כל כמה שלא הניח לא חשיב כלל 'חצי שיעור' [לענין דין 'ידיעה' עכ"פ] אלא 'חצי מלאכה', שעדיין עיקר צורת המלאכה לא הושלמה.

[ובי"ב לענין העברה שתי אמות ברה"ר מותר אף לכתחילה ואין בזה איסור חצי שיעור, ובפמ"ג (בפתיחה הכוללת לשבת) באר זאת על פי שיטת החכם-צבי שבאיסורי שבת ליכא איסור חצי שיעור מפני שהם איסורי גבוא. אכן ברש"י (בשבת עד) ועוד ראשונים מבואר שגם במלאכות שבת איכא איסור חצי שיעור. ובפמ"ג בסי' שמו ובבית מאיר שם ביארו באופן אחר, שכיון שעוקר שלא על מנת להעביר ד' אמות תו לא חזי לאצטרופי. וכ"כ הגבורת ארי (ביומא עד). ובבית מאיר צדד עוד ששתי אמות חשיב חצי מלאכה ולא חצי שיעור. ויתכן שלענין גדר איסור חצי שיעור גם המאירי מודה בזה].

ומאידך כתב המאירי (בשבת עג) ככל דברי בעל המאור, שההעברה כעין הוצאה היא דד' אמות חשובות כרשות האדם. ולפי"ז הרי לכאורה אין סברא לחלק בעיקר גדרם, וקשו דבריו אהדי.

ובי"ב יש לשאול בדברי הרמב"ם; מחד גיסא כתב כבעה"מ, ומשמע בהעברה והוצאה חד דינא הוא ביסודם, ומאידך פסק (יג, כא) שהמתכוין לזרוק שמונה זורק ארבע חייב שנעשית מחשבתו שהרי א"א שיעבור שמונה בלא שיעבור ארבע. וכתב המ"מ שכן היתה גרסתו בגמרא (שבת צז:), להפך מהגרסא שלפנינו וגרסת רש"י שפטור משום שלא נתקיימה מחשבתו. ויש לבאר מדוע מחשבתו שנעשית מחשבתו, נהי שרצה שיעבור החפץ באותן ארבע אמות, אבל הרי לא רצה שינוח שם אלא בריחוק שמונה. ומוכת כסברת הגר"ח שעיקר המלאכה היא ההעברה ואילו ההנחה אינה אלא תנאי בחיוב, הלכך סגי בכך שאותן ד' אמות שעבר החפץ היו בתחילת מחשבתו, ולא אכפת לן מה שבהנחה לא נתקיימה מחשבתו.³

ג וע' בכפונ"ת שם ובתפארת ישראל טעם אחר לחייב בהעברה כשלא היתה דעתו להעביר ד"א בשעת העקירה, משום דהלכתא גמירי לה ולא ממשכן ואין נאמר בה 'מלאכת מחשבת'. ומטעם זה יש שכתבו לחייב על העברה גם באופן שאינה צריכה לגופה. ע' דברי חיים ויצא; ציונים לתורה שבת צו: ד לפי"ז נראה דבהוצאה לא היא הדין כן, דמ"מ לא נח במקום שרצה והרי ההנחה מעיקר המחייב. ואי נימא דאף בהוצאה חייב כי ס"ס נעשית מחשבתו בעצם ההוצאה, א"כ הרי גם בהעברה י"ל כן אם נגקוט כסברת בעה"מ דס"ס נתקיימה מחשבתו ביציאה, אלא דלפי סברא זו אין מובן מדוע בנתכוין לזרוק ד' נח בסוף ח' פטור, והרי נעשית מחשבתו ההוצאה. וצ"ב.

של ד' על ד' שהיא כ'רשות' לעצמה שמותר בה הטלטול, ואיסור ההעברה הוא להוציא מאותו שטח. מעתה, הואיל והמעביר כמוציא מרשות לרשות הוא, אין מסתבר לחלק בעיקר גדרם ולומר דבמעביר כל חלק וחלק מההעברה מגורמי החיוב ואילו במוציא רק ההוצאה, והלא גם המעביר חייבו משום 'הוצאה'.

ובאשר לקושית השעה"מ, כתב הגרא"ז לתרץ באופן אחר, דהנה בגמרא בכתובות שם איכא תרי לישני בבאור מימרא דר' אבין, אם הטעם הוא משום דאי אפשר להנחה בלא עקירה [ואפילו במעביר בידו נמי הדין כן] או משום דלא מצי מהדר ליה [ודוקא זורק]. וביארו האחרונים (ע' בחדושי הגרש"ש"ק, אמרי משה דברי יחזקאל ואבהא"ז) דללשונא קמא יסוד הדין הוא קלב"מ בזמן אחד, דחשבינן לחיוב מיתה וחייב ממון שבאים בזמן אחד כיון שהעקירה הכרחית להנחה וממהיא שעתא דעקירה אתחלה לה מלאכה, הלכך קריעת השיראין נעשתה בזמן אחד עם עשיית המלאכה, אבל ללשונא בתרא גדר הפטור קלב"מ במעשה אחד, שאותו מעשה המחייב מיתה אין בכחו לחייב ממון.

פירוש הדברים, דהנה רש"י פירש 'לא מצי לאהדורה - משזרק את החץ, הלכך משעת עקירה סופו לקרוע לו שיראין'. וכבר דקדק מהר"ם שיף מהו זה שכתב סופו לקרוע לו שיראין, הלא היה לו לומר סופו לנוח [בדומה ללשונא קמא דא"א להנחה בלא עקירה], אך פירוש הדבר עפ"י דברי הנמו"י (בב"ק כב) שאף אם אשו משום חציו וחשבינן את כח האש השורפת כח האדם, אין איסור להדליק האש מערב שבת שתדלוק בשבת, כי כל פעולת האש שלאחר מכן חשבינן לה שכבר נגמרה במעשה ההדלקה בערב שבת, כי מצד האדם הכל נגמר כבר בפעולת ההדלקה. וכמו בחץ שבהכרח מעשה זריקת החץ הוא המעשה המחייב לכל מה שיארע אחר כך בהליכת החץ, שהרי לאחר הזריקה כבר אנוס הוא מלהחזירו. נמצא אפוא שמעשה זריקה זה שביא בסופו לקריעת שיראין ולידי הוצאה מרשות לרשות, הנו מעשה אחד שיש בו חיוב מיתה וחייב ממון הלכך אמרינן קלב"מ, הגם שזמני החיוב בפועל אינם חלים בזמן אחד.

והנה הוכיח המגיד-משנה (גנבה ג, ב) שהרמב"ם פסק כלשונא בתרא. ואם כן הרי מיושבים דברי הרמב"ם, דדוקא בניזקין דהחיוב הוא על מעשה הנזק שפיר אמרינן דהוא מעשה אחד עם מעשה ההעברה, אבל בגניבה הלא החיוב הוא על מכירת החפץ, וא"כ הלא המכירה נעשית בדעת האדם להקנות בשעת רגע הקנין ולא במעשה הזריקה, שהרי אם יחזור בו קודם שהגיע החפץ לחצר חברו, ודאי לא קנה, וא"כ הרי בזה לא שייך לומר דמעשה אחד מחייב מיתה ומחייב ממון דהא חיוב הממון תלוי בקנין, וא"כ אין לך 'מצי לאהדורי' גדול מזה שהרי יכול לחזור בו מהמכירה. והביא הגרא"ז מהמאירי (בב"ק ע) שכתב בקצרה לחלק בין ניזקין למכר, ולכאורה אין לחילוקו באור אם לא לפי ההסבר האמור. וא"כ הרי שפיר נתיישבו פסקי הרמב"ם בזרק חץ ברה"ר וגנב שזרק לרשות הקונה בלא שנצטרך לחלק בין העברה להוצאה].

ג) אכן לכשנתבונן בגדר המחייב בהעברת ד' אמות, אם ההעברה כולה מחלקי המחייב או רק העקירה ממקום זה וההנחה בריחוק ד' אמות הם המחייבים, נראה שיש הוכחות גדולות לכאן לכאן, וכבר עמדו בזה הגר"מ זעמבא (בתוצאות חיים ז) והאבי-עזרי (מהדו"ק ומהדו"ד). ולכשנעייין יש לראות בזה סתירות בדברי הרמב"ם, וכן במאירי, וגם בסוגיות הגמרא גופייהו.

הנה המאירי (בסוכה מג ושבת צז) כתב לתרץ קושית הראשונים בהא דגזרו על נטילת לולב בשבת שמא יוליכנו ד' אמות ברה"ר, אמאי לא הזכירו הוצאה והלא בסתמא דמלתא עוקר הלולב מרה"י ומוציאו לרה"ר. ופירש שכפי הרגילות הולך הוא עם הלולב [או השופר והמגילה] מביתו לבית אחר ואין כאן הנחה ברה"ר, אבל משום העברת ד' אמות ברה"ר חייב הגם שהעקירה וההנחה היו ברשות היחיד. [וכן צדד הגרעק"א (שבת ה) מדנפשיה לפרש כן בתוס' עירובין לג. ואולם האחרונים נחלקו על כך בפירוש דברי התוס' - ע' תוצאות חיים א

ובן נחלקו הדעות בהא דילפינן מקרא 'בעשותה' - יחיד שעשאה חייב, שנים שעשאה כגון זה עוקר וזה מניח פטורים; דעת התוס' בדף ג: שלולא קרא המניח היה חייב לפי שעל ידו נגמרה המלאכה, ואילו בדף צג. פירשו דהמוציא היה לו להתחייב. ולכאורה יש לפרש דבהכי פליגי; אם מעשה המשא הוא המחייב מסתבר לחייב את המוציא שהוא עיקר במעשה, אבל אם החיוב הוא על התוצאה הנפעלת בחפץ, שנפעל בו שינוי רשות, מסתבר לחייב את המניח שהרי ההנחה היא המחליטה את השינוי.

ובן מצינו בראשונים (ריש שבת) שני הסברים שונים על כך שההוצאה 'מלאכה גרועה'; התוס' פירשו דמה לי מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים מה לי מוציא מרה"ל לרה"ל. ואילו רמב"ן ותורא"ש פירשו דאם נושא משא גדול בתוך ביתו אינו חייב ואילו מוציא גרוגרת מרשות לרשות חייב. ואין דבריהם מובנים לכאורה הלא הנושא בתוך ביתו אין בו כלל צורת מלאכה ד'הוצאה', ומה ראה מנשיאת משא בתוך הרשות ללמד על מלאכת הוצאה שהיא גרועה. אך נראה שהם נקטו שיסוד המלאכה הוא נשיאת משא כפשטי המקראות הנ"ל, והוא שהוכיחו ממשא גדול שפטור בתוך ביתו שהוא דבר חידוש שהרי עיקר צורת המלאכה היא פעולת המשא. ואילו התוס' הוכיחו רק מחילוקי הרשויות, לדדידהו שם המלאכה שוה לשאר מלאכות שענינן יצירה ושינוי בחפץ הנפעל, והרי חזינן דלא בכל אופני שינוי רשות חייב - הרי דמלאכה גרועה היא.

והרמב"ן הולך בזה לשיטתו בדרשה לראש השנה, שהאריך לפרש ענין 'שבתון' האמור בשבת (כמו שפירש בפירוש התורה בפר' אמור), שהיא מצות עשה דאורייתא לעשותו יום שבתון שלא יהא כחול. והמתעסק בו כביום חול אעפ"י שלא עשה מלאכה, עבר בעשה ד'שבתון'. והוא ענין איסור 'שבות' דרבנן, אלא דמדרבנן אסור אף מעשה יחידי כגון טלטול מוקצה חד פעמי, ואילו מהתורה אין איסור אלא אם בכללות היום עושהו כיום של חול. וכתב להוכיח כן שהרי הקפידה תורה על הוצאה מרשות לרשות אף בכגרוגרת, ואם כן כל שכן אם טורח במשא דודאי הקפידה תורה על כך. ומוכח מדבריו שעיקר מלאכת הוצאה משום פעולת המשא הוא [אלא שהגדירה תורה מלאכה זו כמשא שיש בו שינוי רשות], כי אם עיקר ההקפדה על שינוי הרשות, מה ענין זה לנשיאת משאות בתוך ביתו וכנ"ל. וזהו שלא הביא הרמב"ן להוכיח ממבשל כגרוגרת או מבונה כל שהו, דהתם שאני דאיכא נפעל ואין הקפידא משום מעשה הטורח אלא על התוצאה.¹

זכינו אם כן שלדעת המאירי, גדר אב-מלאכה זה בתוצאה [שלכך קודם הנחה אין כאן 'מלאכה', אף לא חצי שיעור]. וכן יש לומר בדעת הרמב"ם. ועתה יש ליישב דבריהם, בהקדם יסוד נוסף שראינו במקום אחר², שבכל אב מלאכה יש דבר המגדיר את מעשה המלאכה ודבר המגדיר את תוצאתה ותכליתה, וכל הדומה לאב במעשה ולא בתוצאה או בתוצאה ולא במעשה, בכלל 'תולדה' הוא. כן עולה מתוך הסוגיא ריש מו"ק (ב): דפליגי רבה ורב יוסף במנכש ובמשקה מים לזרעים בשבת, אם חיובו משום 'חורש' או משום 'זורע', ופירשו בתוס' דלרבה אזלינן בתר המעשה והרי מבחינת המעשה יש לדמות ניכוש והשקיה לחרישה שהם פעולות של הרפיית הקרקע, ולרב יוסף אזלינן בתר

¹ ונראה שגם התירוץ דלעיל המובא ברמב"ן דאי מקרא ד'אל יעשו עוד מלאכה' הו"א משא גדול אסור הכתוב אבל לא כגרוגרת, גם כן משמע שנקט - עכ"פ בסלקא-דעתין - שיסוד האיסור בנשיאת משא ולא בשינוי רשות.

² יש מקום לומר דנפ"מ בחקירה זו בבהמתו המוציאה דבר מה מעצמה מרשות לרשות כגון שלועסת דבר מה בפיה [למאי דנקטו הראשונים דאיכא שביית בהמתו בהוצאה, דמלאכה היא כשאר מלאכות כנ"ל], דמסתבר שהואיל ועושה זאת כמידי דממילא אין זה בגדר 'נשיאת משא'. ואולם אם צורת המלאכה היא בשינוי הרשות, איכא למימר שאסור דסו"ס החפץ משנה רשותו. [אם לא שנאמר דכל שעושה הבהמה מעצמה אין בזה איסור שביית בהמתו, וכתולשת עשבים ואוכלת דניח הוא לה. כן נראית דעת הגרשו"א (ע' שש"כ כו הערה ב), וכן כתב הגרא"נ שליט"א במכתב]. והגר"ק שליט"א כתב במכתב דלא נזכר חילוק זה בפוסקים. ומשמע שדעתו לאסור.

ועוד יש להוכיח מהרמב"ם כסברת הגר"ח, מדכתב (יג,יז) המעביר ארבע אמות ברה"ל זו עם רה"ל שניה חייב, כגון שתי אמות ברה"ל אחת ושתי אמות ברה"ל אחרת מצטרפות הגם שרשות היחיד באמצע. והביא המרכבת-המשנה מדברי הרלב"ג (יתרו) שדייק מדברי הרמב"ם שאם אין כדי ארבע אמות אלא בצירוף רשות היחיד שבינתים, כגון שהעביר אמה ברה"ל זו ושתי אמות ברה"ל ועוד אמה ברה"ל אחרת - פטור. וכתב שלא הבין טעם הדבר הלא סו"ס הרחיק החפץ ד' אמות ממקומו, ויצא לחלוק משום כך על דברי הרמב"ם. וברור שטענתו מובנת לפי סברת בעה"מ שהרי יצא החפץ מ'רשותו' בכך שנעתק ד' אמות, כך לי אם כל ה' הם מהרה"ל או מרשות אחרת, שהרי יצא ממקומו הראשון ד' אמות, אמנם בדעת רמב"ם רואים כסברת הגר"ח שמעשה ההעברה הוא המחייב ולכן לא סגי בכך שנעתק החפץ ממקומו והונח במקום מרוחק אלא צריך ששיעור ההעברה כולו יעשה ברשות הרבים.³

ובן יש להקשות מסוגיות הגמרא גופייהו; מחד מבואר (בדף קב) שאף לרבן גמליאל דאמר אין ידיעה לחצי שיעור, אם העביר שתי אמות בשוגג ושתיים במזיד ושתיים בשוגג פטור מקרבן מפני שגמרה המלאכה במזיד. וקשה מדוע חשיב כנגמרה המלאכה בסוף ד' והרי עדיין לא הניח - ומוכח כהגר"ח שההנחה אינה עיקר המלאכה אלא תנאי הלכך כל שעיקר מעשה המלאכה נגמר במזיד פטור מחטאת. מאידך מבואר בגמרא בפ"ק (ח - לפרש"י והרמב"ם יב,יז) שהמעביר ד' אמות ברה"ל אף על פי שהוציאו דרך עליו כלומר למעלה מראשו חייב, הגם שלמעלה מ' מקום פטור הוא. וחזינן שאין צריך שכל הארבע יהיו ברשות הרבים, וזה משמע לכאורה דלא כסברת הגר"ח, שאין כל ההעברה מגורמי החיוב.

ובכו כן יש להעיר מהמשנה (בדף ק) שאם זרק חפץ ברה"ל חוץ לד' אמות, וקודם שנה חזר לתוך ד' - פטור. והרי לסברת הגר"ח כבר היה מעשה העברה ומאי אכפת לן אם נח בתוך ד'.

ד וכדי לעמוד על בירור הענין, יש לחקור תחילה בעיקר אב-מלאכה של המוציא מרשות לרשות; הרי ביארו הראשונים דלולא קרא לא חשיבא הוצאה 'מלאכה' מפני שאין בה שינוי בחפץ הנפעל אלא שינוי מקומו. ויש לחקור לאחר שנתחדשה מלאכת הוצאה, האם חזרה להיות כשאר מלאכות, שגם שינוי הרשות החשיבה תורה כשינוי בחפץ הנפעל, או דלמא גם לפי האמת מלאכה זו חלוקה במהותה משאר מלאכות, שכולן יש שינוי בתוצאת המלאכה, בנפעל, ואילו מלאכת הוצאה יסודה משום מעשה המשא ולא משום תוצאת המלאכה שיצא החפץ מרשות לרשות, רק דלא חשיב מעשה משא אלא כשיש בו שינוי רשות. [וכפשטות לשונות הכתובים בירמיה (יז) 'ואל תשא משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלם, ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו', וכן בנחמיה (יג) 'לא יבוא משא ביום השבת'].

ונראה שנחלקו בדבר שיטות הראשונים ז"ל. הנה כאמור דעת המאירי (שבת ג) שדיעה שבין העקירה וההנחה אינה פוטרת מחטאת, ואולם הביא דעת הראשונים שנחשבת זו ידיעה לחצי שיעור לפטור. ונראה דבהכי פליגי; אם צורת המלאכה היא בתוצאת שינוי המקום, י"ל שעד שלא נח במקום אחר לא חשיב שינוי כלל ואין כאן 'חצי שיעור'. ואולם אם יסוד המלאכה הוא מעשה המשא מרשות לרשות, הלא מעשה המשא כבר נעשה במקצתו אלא שאין בו שיעור המחייב, ושפיר חשיבא ידיעה לחצי שיעור.

³ ובחזו"א (סב,ה) נסתפק בזה מדנפשיה, בעוקר ברה"ל והעביר ד"א ברה"ל והניח ברה"ל, וצדד לחלק בין זה למעביר דרך עליו כיון שאין תחתיו מקום פטור, והוא חילוק הירושלמי דלהלן.

⁴ וכן יש לדייק מדאמרין דבזרק [דלא מצי לאהדורי] שתי אמות בשוגג שתי אמות במזיד ושתיים בשוגג חייב, ומשמע דבעינן העברת שיעור ד' אמות בשגגה, והיינו משום דלא סגי בשוגג בתחילת המלאכה ובסופה אלא בכל משך שיעורה (כמוש"כ הרמב"ם א,יט). ומוכח דלא דמי להוצאה דסגי בשוגג בעקירה ובהנחה [ושמא אף ברגע ההוצאה] אלא כל ה' מהמחייב, כי אם העיקר ההנחה בריחוק ד' מהעקירה, אמאי לא תסגי לן כשהיה שוגג בעקירה ובהנחה, הא סו"ס יצא החפץ מ'מקומו' בשגגה.

שיסודו משום עצם ההעברה ולא משום תוצאה של שינוי רשות, מ"מ הוא מסתעף מחמת דמיון המעשה למלאכת הוצאה, ועל כן משתנה הדבר לפי הענין; כאשר מעביר האדם חפץ ממקומו שלו, הרי כל ד' אמות האדם - באמות דידיה - נחשבות כרשות אחת, הלכך אין צביון של הוצאה אלא כשמוציא מד' אמות דידיה, ומאידך גם אם לא העביר ד' אמות אלא הוציאו מהמרוכב של ד' אמותיו החוצה יש בזה דמיון למעשה הוצאה ואיסור מיהא יש בדבר. לא כן כשמעביר חפץ המונח בריחוק מקום, כגון שמזיזו על ידי קנה, נחשבת 'הוצאה' כשעבר החפץ מד' אמות שהיה מונח החפץ שם, ועל כן מודדים באמות דעלמא ולא באמות דידיה.

המחשבה כלומר תכלית המלאכה ועניינה, ולכך מדמה את המנכש והמשקה לזורע שתכלית כולם שוה - הצימוח. וכבר כתב בנוב"י (תנינא או"ח לא), דדוקא בכגון זה שהמעשה דומה לאב אחד והתכלית לאב אחר, בזה נחלקו לאיזה אב יש לדמות התולדה, לפי המעשה או לפי התכלית, אבל פעולה הדומה רק לאב אחד בין אם במעשה לבד בין אם בתוצאה לבד - לדברי הכל נחשבת תולדה לאותו אב. וכ"כ כמה מפרשים (ע"ע ברש"ש שם ובתפארת ישראל בריש כלכלת שבת).

והשתא נראה דהנה העברת ד' אמות ברה"ר היא תולדת המוציא מרשות לרשות כמבואר בראשונים (עג), וא"כ לפי מה שנראה במאירי שעיקר אב-מלאכה דהוצאה הוא בשינוי רשות החפץ, הרי כשאנו באים לדמות העברה להוצאה להחשב תולדה שלה, מסתבר שהדמיון הוא רק מצד מעשה המלאכה ולא מצד התוצאה, שהרי באמת לא נפעל בחפץ שינוי רשות, דמעיקרא רשות הרבים והשתא רה"ר, אלא שמצד דמיון מעשה העברת ד' אמות למעשה הוצאה הוא דנחשבת ההעברה כהוצאה, והיינו משום סברת בעל המאור דכל ד' אמות נחשבות רשותו של אדם, ומש"ה איכא למעשה ההעברה צביון של מעשה הוצאה מרשות לרשות. נמצא גדר העברת ד' אמות מעשה שצביונו הוצאה מרשות לרשות בלא תוצאה של שינוי רשות הנפעלת בפועל.

והשתא ניחא הכל, דהנה בירושלמי (ר"פ הזורק) הקשו על מימרא דר' אלעזר [הם דברי רבא בתלמודין כפרש"י ורמב"ם] דהמעביר ד"א ברה"ר דרך גובה י' חייב, מאי שנא מהמעביר ד' אמות דרך רשות היחיד שפטור [וזה כמשמעות דברי הרמב"ם הנ"ל דלא כהרלב"ג, וכדהוכיחו כן ביפה עינים שבת צו ותוצאות חיים ז]. והרי היא הסתירה דאקשינן לעיל דהמעביר דרך עליו חייב ומשמע דאין ההעברה עצמה מהמחייב, ואילו ממה שרה"י אינה מצטרפת משמע דכל הד"א מהמחייב. ומשני הירושלמי כאן תחתיו רה"ר כאן אין תחתיו רה"ר (ועתוס' שבת ו. ד"ה התם). וצריך להבין מה חילוק יש בדבר. אך נראה לפי האמור, שהואיל ובעצם אין בהעברה שינוי רשות אלא צביון המעשה בלבד הוא שדומה למוציא מרשותו, א"כ לענין זה שפיר יש לחלק בין מעביר מעל רה"ר דאכתי צורת מעשה של הוצאה מרשות איכא, דסו"ס עבר מעל ד' אמות ברה"ר, ובין מעביר מעל רה"י שלא עבר ברה"ר ד' אמות, שהואיל ובהעברת ד' אמות אין שינוי רשות באמת לחייב עליו, וחויבו הוא רק על מעשה ההעברה, לא מהני מה שהעביר ברשות היחיד.

ובזה מיושבות כל הקושיות הנ"ל, דלעולם בהעברה אין ההנחה עיקר אלא מעשה ההעברה הוא עיקר המחייב וככל ההוכחות דלעיל, כיון שהדמיון להוצאה הוא רק משום המעשה, ומ"מ דמיונה לאב המלאכה הוא מפני שיש בה צורת מעשה של הוצאה מרשות לרשות, הגם שבעצם אין כאן כל שינוי רשות.

ובזה יש ליישב קושית האור-גדול על הרמב"ם מסברא; מה מקום למדוד את האמות באמה של כל אדם ואדם והלא ההעברה היא מלאכה בחפץ ולא כתחומין שהוא דין האדם. עוד יש לתמוה, דהנה בחזו"א (קייב, יא) דן שגם לשיטת הרמב"ם אם עומד במקום אחד ומעביר חפץ מרוחק ממנו ממקום למקום ברה"ר [כגוונא דמתניתין עירובין צח:], משערינן בד' אמות דעלמא ולא בד' אמות דידיה. ויש להבין כיצד יתכנו שני שיעורים שונים במעביר, שאם מעביר ממקומו יהיבין ליה ד' אמות דידיה, ואם מעביר ממקום אחר משערינן בשיעור אחר. ועוד יש דבר חידוש ברמב"ם (סופ"ב) שאסור להוציא חפץ המונח בתוך ד' אמותיו של האדם אל מחוץ לד"א, ואפילו אינו מעבירו אלא אמה אחת. ובחזו"א (שם) נקט בפשוט שאינו אלא מדרבנן, ואולם האור-גדול כתב שמשמעות דברי הרמב"ם מורה דמדאורייתא הוא, וכ"ז צריך עיון, דחזינן כמה שיעורים וגדרים נפרדים בהעברה; יש העברת ד' אמות של קודש, ויש העברת ד"א באמות האדם, ויש הוצאה מד' אמותיו החוצה.

אולם לפי האמור הדברים מובנים, כי חיוב העברת ד' אמות הגם